

Täysistunto

Keskiviikko 9.12.2020 klo 14.00—15.41

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 218/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 16/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 16/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.28 **Paula Risikko kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on siis varautua koronaepidemian jatkumisesta aiheutuvaan mahdolliseen tarpeeseen toteuttaa opetus poikkeuksellisilla järjestelyillä. Tämä on jatkoa aikaisempiin vastaaviin lakeihin. Tarkoituksena on varmistaa oppilaiden oikeus opetukseen myös silloin, kun sitä ei voida tartuntatautilain nojalla tehdyn päätöksen vuoksi järjestää normaali-tilanteisiin tarkoitettujen sääntöjen mukaisesti.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tarpeellisena, että perusopetuslaissa tarkoitetut opetuksen järjestäjät ja Helsingin eurooppalainen koulu voivat koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi turvautua poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin myös nykyisten perusopetuslain 20 a §:n ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 8 a §:n voimassaolon päättymisen jälkeen ja koronavirusepidemian yhä jatkuessa. On hyvä, että lakiehdotus mahdollistaa sen, että tartuntatautilanteisiin voidaan reagoida paikallisen tilanteen edellyttämällä tavalla.

Valiokunta katsoo, että eduskunnan esityksessä on arvioitu huolellisesti oikeudellisia edellytyksiä siirtyä opetuksen järjestämiseen normaalista lainsäädännöstä poikkeavalla tavalla. Hallituksen esityksen valmistelussa on hyödynnetty hyvin keväällä 2020 alkaneiden poikkeuksellisten järjestelyjen kokemuksia.

Perustuslakivaliokunta esittää hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan kuitenkin huomiota tarpeeseen huolehtia siitä, että oikeus saada perusopetusta toteutuu yhdenvertaisesti ja mahdollisimman täysimääräisesti myös poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana.

Valiokunta kannattaa säännösten voimassaolon jatkamista esityksen mukaisesti lukuvuoden 2020—2021 loppuun, 31.7.21 saakka. Eli tämä oli siis meidän kantamme. Eli lukuvuosi menisi noin, ja sitten heinäkuussa loppuisi tämä laki tässä vaiheessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosesityksin:

Ensiksikin etäopetuksen välttämättömyysedellytyksestä: Esityksellä tähdätään siihen, että poikkeavilla opetusjärjestelyillä rajoitetaan mahdollisimman vähän oppilaiden oikeuksia perusopetuslain mukaiseen opetukseen ja siihen liittyviin tukitoimiin. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että oppivelvollisten opetus järjestetään ensi sijassa lähiopetuksena, ja pitää tarpeellisenä sekä 1. että 2. lakiehdotukseen sisältyvää vaatimusta, jonka mukaan poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtyminen perustuu välttämättömyysedellytyksen täyttymiseen. Etäopetukseen ei tule siirtyä varmuuden vuoksi, vaan edellytyksenä on tartuntatautilain 58 §:n nojalla annetun tilojen sulkemista koskevan päätöksen lisäksi opetuksenjärjestäjän arvioon perustuva tieto, että sulkemispäätöksen vuoksi opetuksen järjestäminen normaalilla tavalla ei ole turvallista ja että etäopetukseen siirtyminen on välttämätöntä. Opetuksenjärjestäjän tulee arvioida kaikki mahdolliset vaihtoehtoiset keinot opetuksen järjestämiseksi lähiopetuksena, mikä tarkoittaa sitä, että etäopetukseen siirtyminen on viimesijainen keino.

Sitten on kappale maksuttomasta kouluateriasta: Valiokunta viitaten aikaisempaan mietintöönsä 8/2020 pitää kannatettavana, että ehdotetussa lainsäädännössä perusteluineen tuodaan selkeästi esille oppilaan oikeus maksuttomaan päivittäiseen kouluateriaan. Aterian tarjoamisen velvollisuutta on käsitelty hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kattavasti, ja siinä todetaan muun muassa opetuksenjärjestäjän mahdollisuus antaa muussa kuin lähiopetuksessa olevalle oppilaalle valmiin aterian sijasta ruokatarvikekassi, jos huoltajat siihen suostuvat. Valiokunta pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena, koska paikalliset olosuhteet ja mahdollisuudet aterioiden kuljettamiseen tai noutamiseen, esimerkiksi oppilaiden kotien etäisyydet ja kulkemismahdollisuudet kouluun, vaihtelevat huomattavastikin. Valiokunta painottaa, että myös kouluaterian tarjoamista koskevat ratkaisut tulee tehdä lapsen etu varmistaen.

Sitten muutama sana oppilashuollosta ja oppimisen tuesta: Kevään 2020 etäopetustilanteissa oppimisen ja koulunkäynnin tukea ja oppilashuoltoa toteutettiin eri tavoin. Tehostetun ja erityisen tuen sekä kouluterveydenhuollon palvelujen tarjoaminen oli monissa kunnissa vähäistä, vaikka tuen tarpeen nähtiin kevään aikana kasvavan. Joissakin kunnissa oppilashuolto keskeytyi käytännössä kokonaan, joissakin kunnissa taas kehitettiin nopeasti uusia oppilashuollon työskentelytapoja ja yhteys kunnan muihin lasten ja perheiden palveluihin jopa tiivistyi. Valiokunta aikaisempaan mietintöönsä 8/2020 viitaten painottaa, että oppimisen tuen ja oppilashuollon tulee jatkua poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikana oppilaiden tarpeita vastaten ja yhdenvertaisesti. Oppilashuollon palvelujen toteuttaminen poikkeusjärjestelyjen aikana on tarpeen myös olla suunniteltu etukäteen. Siinä on myös tärkeä ottaa huomioon oppilashuollon kokonaisuus, sekä yksilöllinen että yhteisöllinen oppilashuolto ja kaikki siihen kuuluvat palvelut, kuten koulukuraattori- ja koulupsykologi-palvelut sekä kouluterveydenhuolto.

Käsitlemme tässä mietinnössä myös tilannetta opetuksen toisin järjestämisen mahdollisuuksista eräissä tilanteissa. Kävimme keskustelua siitä, että jos lainsäädännössä mahdollistettaisiin, että haavoittuvassa asemassa olevat oppilaat voisivat siirtyä etäyhteyksiä hyödyntäen opetukseen huoltajan pyynnöstä, korostuisi tilanteessa perusopetuslain 26 §:n 2 momentin mukainen huoltajan velvollisuus huolehtia, että oppivelvollisuus tulee suorit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

tua. Tästä kävimme paljonkin keskustelua, ja mikäli haluatte tähän paneutua, niin täällä mietinnössä on tarkemmin siitä, koska tässä oli vähän kahta näkökulmaa, tulisiko mahdollistaa tällainen tilanne, että jos kotona on esimerkiksi riskiryhmään kuuluva, niin voisiko sillä perusteella siirtyä yksi perheenjäsenistä etäopiskeluun. Päädyimme sitten kuitenkin pysymään tässä hallituksen esityksessä, ja täällä on perustelut sille.

Täällä puhutaan myös hallintomenettelystä ja päätöksenteosta.

Sitten erittäin tärkeä kappale täällä mietinnössä on lasten kuulemisesta. Siitä muutama sana: ”Valiokunta korosti aikaisemmassa mietinnössään 8/20 lasten näkemysten selvittämistä ja huomioon ottamista ja pitää erinomaisena, että lapsille on annettu mahdollisuus esittää mielipiteensä hallituksen esitystä valmisteltaessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut lapsille suunnatun valtakunnallisen verkkokyselyn, jossa on selvitetty perusopetuksen oppilaiden kokemuksia kevään ja alkusyksyn 2020 ajalta. Kyselyn toteuttaminen ja varsin suuri vastausmäärä, yli 58 000 vastausta, osoittaa, että melko lyhyelläkin aikataululla voidaan toteuttaa tällaisia kyselyjä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esityksestä ei ilmene, miten kyselytuloksia on käytetty osana lakiesityksen valmistelua. Kun kyselyjä lapsille toteutetaan, on hyvä huolehtia myös tulosten hyödyntämisestä ja tehdä — myös lapsille — selvitys siitä, miten lasten näkemykset on otettu huomioon.” Eli kiinnitimme huomiota siihen, että ensiksikin lasten kuulemista pitää kehittää koko ajan ja lisätä. Sitä me olemme miettineet ja miettineet myöskin mallia eduskuntaan. Sivistysvaliokunta on tekemässä siihen esitystä kevään aikana, mutta tässä yhteydessä totesimme vain sen, että tässä ei kuitenkaan mielestämme ollut ihan riittävästi hyödynnetty näitä tuloksia, tai ainakaan se ei ollut näkyvissä selvästi.

Seurannasta totesimme vielä: ”Sivistysvaliokunta yhtyen perustuslakivaliokunnan lausunnossa 18 todettuun pitää ehdottoman tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa tarkkaan ehdotetun sääntelyn soveltamista. Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että osana seurantaa kerätään tietoa ja kokemuksia poikkeusjärjestelyjen aikaisen opetuksen toteuttamisesta sekä siinä olleista ongelmista opetuksen sekä sitä koskevan lainsäädännön ja muun ohjauksen edelleen kehittämiseksi.”

Lopuksi: valiokunta pitää tärkeänä vahvistaa opettajien osaamista etäopetuksen ja poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen toteuttamisessa täydennyskoulutuksella ja hyviä käytäntöjä jakamalla.

Kaiken kaikkiaan haluan valiokunnan puheenjohtajana ja koko valiokunnan puolesta kiittää opetustoimen johtoa ja opettajia ja opiskelijoita siitä, että kyllähän tämä viime kevät oli sellainen harjoitus, että siinä opittiin paljon, ja kaikki ei ihan mennyt niin kuin Strömsössä, mutta paljon onnistuttiin ja siitä saatiin hyvää kokemusta. Tämä syksy on mennytkin varmasti hieman paremmin, mutta kyllä meidän pitää vielä kehittyä tässäkin, tässä etäopiskelussa ja etäopetuksessa ja niissä valmisteluissa ja järjestelyissä, ja siihen kaikille voimia, tietysti myös opettajille, ja kiitos tähänastisesta.

14.37 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Vi behandlar nu möjligheten att övergå till distansundervisning i den grundläggande utbildningen, det vill säga att undervisningsanordnaren genom sitt beslut kan övergå till exceptionella undervisningsarrangemang. Syftet med den här propositionen är att förebygga spridningen av coronaviruset, lindra de olägenheter det medför samt säkerställa att undervisningen enligt lagen om grundläggande utbildning anordnas på ett tryggt sätt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

Den här lagen är en uppföljning på det som vi redan tidigare har beslutat om för den gångna hösten och den träder i kraft 1 januari och pågår till den 31 juli 2021. Här ber jag notera att årtalet är fel i den svenska översättningen av kulturutskottets betänkande.

Det är bra att lagförslaget gör det möjligt att reagera på smittoläget lokalt för att övergå, men man ska komma ihåg att det här är sista möjliga åtgärd, att då övergå till distansundervisning. I det här nya förslaget finns många skrivningar om — och vi har också i betänkandet tagit fram det — i hurdana situationer det är motiverat. Till exempel om alla andra i en klass är i distansundervisning och det finns en elev kvar, kanske det då är motiverat i sådana lägen att man övergår till distans också för den personen. Vi har också lyft upp lärarna och det viktiga jobb man har gjort där och behovet av fortbildning.

I det förslag som finns nu finns också tydligare skrivningar kring elevens rätt till avgiftsfri daglig skolmåltid. Utbildningsanordnaren kan i fortsättningen ha möjlighet att också ge en så kallad matkasse med färdig måltid om vårdnadshavaren så tycker, och det här tycker jag är jättebra. Det fanns olika tolkningar under den här hösten men det gäller att se smidigt här och att det är praktiskt möjligt, för vi har långa avstånd också i Svenskfinland.

Elikkä oppilaan oikeutta maksuttomaan ruokaan on tässä esityksessä täsmennetty. Se on todella hyvä, tässä käytetään joustavuutta. Lapsen tulee aina olla keskiössä, mutta myös ruokakassit ovat monessa suhteessa todella hyviä, kunhan vanhemmat, huoltajat siis, tämän hyväksyvät.

Koskien lasten kuulemista tuen tässä täysin valiokunnan puheenjohtajaa. Tässä ei tullut esille, millä tavalla heidän ääntään on kuultu. 58 000:ta lasta on kuultu, mutta miten se näkyy esityksessä, se on myös tärkeää tulevaisuudessa ottaa esille.

Toivotaan kuitenkin, että koronatilanne hellittää, rokote tepsii, ja että meidän ei tarvitse vastaavaa päätöstä tehdä huhti- tai toukokuussa. Lähiopetuksen tulee aina olla se ensisijainen vaihtoehto. — Kiitos.

14.41 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys todellakin jatkaa säännösten voimassaoloa, jota täällä jo aikaisemmin on eduskunta käsitellyt. Tässä muutamia huomioita tähän esitykseen, millä opetuksen järjestäjä voi päätöksellään siirtyä näihin poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin.

Tässä valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty hyvin huomiota siihen, että tällä hetkellä se tapa, millä tämä päätöksenteko tehdään kunnissa, vaihtelee paljonkin, ja täällä on kirjattuna: ”Valiokunta pitää tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä Opetushallituksen kanssa valmistelee asiantuntijakuulemisessa esille tuodun mukaisesti opetuksen järjestäjien käyttöön mallin päätöksenteosta poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtymistä.” Minusta tämä on tärkeä asia, mikä valiokunnassa on nostettu esille, kun on myöskin velvoitettu Opetushallitusta ja ministeriötä toimimaan tässä, koska täytyy muistaa, että meillä on Suomessa paljon pieniä kuntia, joissa välttämättä se asioitten seuranta ja viimekätisten juristien käänteitten seuranta ei ehkä ole ihan sillä tasolla.

Jos ajatellaan, niin viime keväänä kunnissa tehtiin aika paljon sellaisia päätöksiä liittyen esimerkiksi toimivaltuuksien siirtämiseen kunnanhallitukselle tahi kunnanjohtajalle, joissa vedottiin sellaiseen valmiuslain lainsäädännön pykälään, jota itse asiassa eduskunta ei ollut ollenkaan aktivoinut, ja kun yksi kunta oli keksinyt tämän perusteena, niin copy-pastella sitä sitten vedettiin kunnasta toiseen. Meillä ensi keväänä voi olla aika monessa kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

nassa se tilanne, että siellä tarkastuslautakunnat joutuvat kyllä huomauttamaan siitä, että siinä varmastikin on ihan järkevä päätös mutta tehty väärillä perusteilla.

Sen tähden, kun näitä päätöksentekoprosesseja mietitään pienissä kunnissa, niin minun mielestäni on tärkeää, että sieltä ministeriöstä tulee jonkunlainen sapluuna siihen, että kun juridisia reunaehdot haetaan, niin näin ja näin, nämä ja nämä asiat siinä on hyvä huomioida.

No, sitten tässä mietinnössä on myöskin nostettu niin kuin aikaisemmin tämä maksuton kouluateria ja oppilashuolto ja oppimisen tuki. Nämä ovat olleet niitä asioita, joita tässä etäopetuksen aikana on varmasti kunnissa vähän eri tavoin toteutettu, ja niissä on ehkä ollut sitten eniten myöskin huomautettavaa.

Tämä lasten kuuleminen, joka täällä on noussut esille, on myöskin erittäin tärkeä asia ja samoin se, minkä valiokunta on vielä lopuksi nostanut esille, eli että myöskin opettajien täydennyskoulutuksella ja hyviä käytäntöjä jakamalla voisi vahvistaa edelleenkin näitä tilanteita, joissa etä- ja lähiopetusta joudutaan vuorottelemaan, niin että todellakin opettajat pystyvät sen oman työnsä järjestelemään siten, että samasta opetuksesta ei synny kaksinkertaista työtaakkaa. Nämä valiokunnan huomiot ovat kyllä erittäin kannatettavia ja tärkeitä.

14.44 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Covid-19-epidemiaan liittyvän tautitilanteen takia on osoittautunut välttämättömäksi jatkaa myös poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden mahdollisuutta ensi kevätlukukauden 2021 ajaksi. Tämän esityksen tarkoituksena on siis ehkäistä koronaviruksen leviämistä, lieventää siitä koituvia haittoja sekä ennen kaikkea turvata perusopetuslain mukaisen opetuksen turvallinen järjestäminen lapsille ja nuorille. Opetuksen järjestäjä voisi siis päätöksellään siirtyä niihin poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin, joita keväällä jo koimme. Varaudumme siis epidemian takia uudelleen aiheutuvaan mahdolliseen tarpeeseen toteuttaa opetus poikkeuksellisilla järjestelyillä.

Tärkein — ihan kaikkein tärkein — tavoite tietenkin on varmistaa oppilaiden oikeus opetukseen, myöskin silloin, kun sitä ei voida tartuntatautilain nojalla tehdyn päätöksen vuoksi normaalilla tavalla järjestää. On tietenkin erittäin tarpeellista, että poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin voidaan edelleen ryhtyä, jos epidemiatilanne niin vaatii, ja hyvää on tietenkin se, että nyt on valmistelussa voitu myös hyödyntää niitä kevään poikkeusjärjestelyiden kokemuksia — olemme jo vähän valmiimpia näissä asioissa. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin pitää mielessä sama asia, mihin perustuslakivaliokuntakin kiinnitti huomiota omassa lausunnossaan: että jokaisen oikeus saada perusopetusta toteutuu yhdenvertaisesti ja mahdollisimman täysimääräisesti myös poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana. Tämä on aivan kaikkein tärkeintä. Se tulee muistaa.

Sivistysvaliokunnassa pidimme ehdottoman tärkeänä, että oppivelvollisten opetus järjestetään ensi sijassa lähiopetuksena. Poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin tulee ryhtyä vain ja ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä tartuntatautilain nojalla. Etäopetukseen ei tule siirtyä varmuuden vuoksi. Etäopetus on aina viimesijainen keino.

Arvoisa puhemies! On tärkeätä, että opettajien osaamista etäopetuksen ja poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen toteuttamisessa vahvistetaan täydennyskoulutuksella ja hyviä käytäntöjä jakamalla. Opetushallitus onkin tehnyt muun muassa tähän liittyen erittäin hyviä ohjeistuksia, jotka löytyvät sieltä sen verkkosivuilta. Eli siellä on todella paljon hyvää materiaalia koottu tähän liittyen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

Haluan myöskin todeta, niin kuin täällä muutkin edustajat totesivat, että kun käytetään etäopetuksessa sitä etä- ja lähiopetuksen vuorottelua, jota monissa kouluissa on tehty — ja se on hyvä järjestely — niin tulee huolehtia siitä, ettei tämä järjestely johda siihen, että opettajan tulee tehdä tavallaan kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi. Opettajiltakaan, vaikka he pystyvätkin melkein päihteisiin, ei voida sentään tuplaopetusta vaatia. Tämä on hyvä opetuksen järjestäjien muistia.

Arvoisa puhemies! On todella hyvä, että lapsille on nyt annettu mahdollisuus esittää mielipiteensä tätä hallituksen esitystä valmisteltaessa. Oppilailla on hyvin monenlaisia kokemuksia muun muassa siitä, mitä kevään etäopetuksen aikana tapahtui. Monet tykkäsivät siitä, mutta myöskin paljon vaikeuksia aiheutui. Eli opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti lapsille suunnatun valtakunnallisen verkkokyselyn, jossa sitten selvitettiin perusopetuksen oppilaiden kokemuksia kevään ja alkusyksyn 2020 ajalta, ja tosiaan, niin kuin täällä mainittiinkin jo, yli 58 000 vastausta tuli, ja tämä kertoo siitä, että tosi lyhyelläkin aikataululla voidaan näitä mielipiteitä saada selville.

Mutta myöskin minä itse haluan todeta tässä sen, mihin vakiokuntakin kiinnitti huomiota, että tästä esityksestä ei ilmene, miten näitä kyselytuloksia on käytetty osana lakiesityksen valmistelua, ja nyt tulee kyllä vähän miinusta tämän osalta.

Haluan kiinnittää vakavan huomion siihen, että lapsia ja nuoria tulee kuulla lainvalmistelussa, ja kun näitä kyselyjä lapsille sitten toteutetaan, niin tulee huolehtia myöskin siitä, että niitä tuloksia myös hyödynnetään. Ja sitten pitää tehdä myöskin lapsille itselleen selväksi, miten näitä näkemyksiä on otettu huomioon. Tämä on valtavan tärkeä asia, ja minä toivon — ihan haluan täältä täysistuntosalin pöytästä sen todeta — että lainvalmistelussa yleisemminkin, lapsen oikeuksien sopimuksen hengessä, kiinnitetään tähän asiaan nykyistä enemmän huomiota: otetaan ne lasten ja nuorten mielipiteet selville, otetaan ne huomioon siinä lain valmistelussa ja kerrotaan lapsille ja nuorille, miten heidän mielipidettään on sitten kuultu ja miten sitä on toteutettu. Tämä on valtavan tärkeä asia.

14.49 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Risikko jo avasi tätä itse esitystä omassa puheenvuorossaan laajasti. Itse nostaisin esiin yhden tärkeän asian eli lasten kuulemisen, jonka edeltävät puhujatkin ovat jo ottaneet esiin. Kuten tästä sivistysvaliokunnan mietinnöstä käy ilmi, on hienoa ja erittäin tärkeää, että esitystä valmisteltaessa lapsille itselleen annettiin mahdollisuus tulla kuulluiksi ja kertoa oma mielipiteensä. Lasten kuulemisen tärkeydestä heitä itseään koskevissa asioissa puhutaan hyvin paljon, on puhuttu jo pitkään, ja tässä tapauksessa myös todella toimittiin ja lapsia kuultiin.

Mietinnössä kuitenkin kiinnitetään huomio kyselyn tulosten käyttöön. Tästä edustaja Risikko ja muutkin edustajat jo puhuivat. Valiokunta toteaa hyvin, että silloin kun kyselyjä lapsille tehdään, on hyvä huolehtia myös tulosten hyödyntämisestä ja tehdä selvitys myös lapsille itselleen siitä, miten heidän näkemyksensä on todella huomioitu. Minäkin suuresti toivon, että lapsia kuullaan jatkossa entistä enemmän ja tuloksia myös hyödynnetään. — Kiitos.

14.50 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys on tarpeellinen, ja kiitän sivistysvaliokuntaa erittäin hyvästä mietinnöstä. Kiinnitän huomiota pariin asiaan.

Ensinnäkin maksuttomaan kouluateriaan: Keväällä tämän suhteen käytännöt eri kunnissa ja kouluissa olivat varsin sekavat huolimatta siitä, että meillä kuitenkin jo tällä hetkellä lainsäädännössä on selkeä oikeus maksuttomaan kouluruokailuun. Joissakin kunnissa tätä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

ruokakassia tarjottiin vain vähävaraisille perheille, joissakin kunnissa ei järjestetty koulu-ruokailua millään tavoin ja joissakin pääsi koulun tiloihin syömään ja joissakin taas sitten jaettiin kaikille halukkaille ruokakasseja. On hyvä, että nyt tämä on selkeytetty, koska tästä maksuttoman kouluaterian järjestämisestä kattavasti kaikille tulotasosta riippumatta on tärkeää pitää kiinni.

Sitten toinen kysymys koskee oppilashuoltoa ja oppimisen tukea. Siinäkin viime keväänä saatiin arvokkaita kokemuksia siitä, miten sitä ei kaikkialla automaattisesti osattu eikä pystytty järjestämään, ja on hyvä, että tähänkin on nyt kiinnitetty erityistä huomiota.

Puheenjohtaja Risikko nostikin puheessaan esiin kysymyksen tietyissä tilanteissa oppilaan riskiryhmään kuuluvan perheenjäsenen tilanteen vuoksi mahdollisesti tehtävästä ratkaisusta etäopetukseen siirtymiseksi. Tämähän on todellakin ongelmallinen kysymys, koska toisaalta jokaisella lapsella on oikeus saada perusopetusta lähiopetuksena eikä sitä voida rajoittaa muista johtuvista syistä, mutta sitten toisaalta taas käytännössä meillä on niitä hankalia tilanteita. Esimerkiksi mielessäni on perhe, jossa yksi lapsista sairastaa leukemiaa, puolustuskyky on hoitotoimenpiteiden vuoksi heikko, ja tuossa perheessä todellakin pelättiin mahdollista korona-altistusta. Täällä on vedottu muihinkin tartuntatauteihin, kuten influenssaan, mutta niissä kuitenkin tilanne on erilainen, koska niihin on olemassa rokote, joka suojaa niitä muita perheenjäseniä.

14.53 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tässä kyseessä on lakiesitys, jolla haetaan jatkoa sille mahdollisuudelle, että perusopetuslain nojalla voidaan oppilaita siirtää etäopetukseen.

Tämä esitys on tarpeellinen, mutta se asettaa kuitenkin kunnatkin haastavaan tilanteeseen. Kunnillahan on tartuntatautilain mukaan oikeus ja velvollisuuskin tällaisen laajalle levinneen tartuntataudin kuten koronaviruksen tapauksessa sulkea koulutiloja tai ylipäättään kunnan tiloja. Siinä tapauksessa katsotaan, että se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, ja sitten kuitenkin etäopetukseen siirtämisen perusteena on oltava välttämättömyys. Toisaalta on katsottu, että perusoikeudellista punnintaa käydään sen välillä, kumpi on vahvempi oikeus, se oppilaan oikeus siihen lähiopetukseen vai se, että oppilaan oikeutta siihen voidaan rajata jonkun toisen kuin hänen omaan terveydentilaansa liittyvän syyn vuoksi, esimerkiksi, jos on juuri se tilanne, jota edustaja Räsänen kuvasi, eli se, että joku perheenjäsen kuuluu riskiryhmään. Se asettaa tietysti punnintatilanteen haasteelliseksi. Toisaalta sitten tätä keinoa siirtää oppilaat etäopetukseen ei myöskään tulisi käyttää ennakkoivasti.

No, me tiedämme nyt jo, kuinka koronavirus käyttäytyy. Se käyttäytyy siten, että kun tartuntamäärät ovat suurimmillaan, sairaalahoidon tarve ja tehohoidon tarve tulee suurimmilleen vasta joidenkin viikkojen, jopa vasta viiden viikon, päästä siitä tilanteesta, jolloin ainoa tapa, jos halutaan ikään kuin koulujen kautta vähentää ja minimoida niitä jatkotartuntoja, on käyttää etäopetukseen siirtämistä ennakoiden. Ja tässä mielestäni tullaan erittäin vaikeaan tilanteeseen, kun näitä päätöksiä kuntien elimissä tehdään. Silloin ikään kuin tulee punninta, mikä on se hetki, kun voidaan vielä vaikuttaa siihen, että koulut eivät olisi niitä paikkoja, joissa tartuntoja syntyy — ja kaikki mahdolliset muut keinot, kuten esimerkiksi kasvomaskit, ovat käytössä siellä, missä niitä voidaan ikään kuin oikein käyttää, ja nythän se tulkinta on ollut, että se raja kulkee suunnilleen siinä yläkoulun kohdalla — ja sitten taas, mikä on se kohta, jolloin pitää toimia, jotta suojellaan sitten meidän riskiryhmiä, niitä, jotka tarvitsevat sairaalahoitoa. Ja tämä punninta ei ole ihan helppoa, varsin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

kaan kun kunnissa ei ole ihan samantyylistä asiantuntemusta käytettävissä niissä toimieli-
missä kuin esimerkiksi valtioneuvostolla on tehdessään tällaisia päätöksiä.

Koen itse, kun toimin myös kaupunginhallituksen puheenjohtajana, että on aika vaikea tehtävä sen elimen päättää etäopetukseen siirtämisestä, etenkin kun kouluja on merkittävästi, ja tarvitseeko sellaista päätöstä tehdä esimerkiksi kokonaisen kunnan kohdalla samanaikaisesti. No, nyt me olemme ratkaisseet sen niin, että päättävältä on siirretty niin, että kunnan viranhaltija, tässä tapauksessa johtava viranhaltija, sen päätöksen voi tehdä.

Halusin tässä vain avata sitä tilannetta, arvoisa puhemies, joka kunnissa tämän lain mukana syntyy, ja ehkä koen sen myös siinä mielessä haastavaksi. Ja ymmärrän hyvin sen, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on katsottu toistaiseksi, että lähiopetukseen osallistuminen on, kuten tässäkin lakiesityksessä nyt edelleen painotetaan, aina oppilaan oikeus ja sen rajoittaminen on ikään kuin viimesijainen keino epidemiankin puitteissa.

Arvoisa puhemies! Se, mistä olen huolissani, on se, että kun joulu lähestyy, niin vaikka tilanteen vakavuus monesti ymmärretään jo kohtuullisen hyvin, uskon kuitenkin, että monissa perheissä haluttaisiin nähdä läheisiä, tavata sukulaisia. Ja sen vuoksi pohdittavaksi tulee aivan vakavasti se, onko tarpeen rajoittaa kontakteja vielä lisää ja esimerkiksi siirtää etäopetukseen laajemminkin ennen joulua, jotta voidaan suojata riskiryhmiä ja vanhempia ihmisiä.

14.58 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta: Koronavirus jatkaa leviämistä läpi Suomen, ja siksi on äärimmäisen tärkeää, että poikkeuksellisia opetusjärjestelyitä jatketaan koko kevätlukukauden ajan. Kouluissa on todettu runsaasti korona-altistumisia, joten paras tapa suojella oppilaita sekä kouluhenkilökuntaa on muuttaa lakeja väliaikaisesti niin, että etäopetusta voidaan tarpeen mukaan jatkaa ja kontaktit oppilaiden sekä opetus- ja muun henkilöstön välillä saadaan minimiin.

Haluaisin tässä itsekkin kiittää jo kaikkia opettajia ja vanhempia ja koko kouluyhteisöitä.

Mietinnössä on yksi erinomainen kohta, mistä edustaja Elorantakin mainitsi, eli ”käytetäessä opetuksessa etä- ja lähiopetuksen vuorottelua on huolehdittava, ettei järjestely johda siihen, että opettajan tulee tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi”. Tästä pitää pitää huolta.

14.59 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä varaudutaan jälleen kerran etäopetukseen, ja onhan, niin kuin tässä on monta kertaa todettu, kevään kokemuksista opittu. Lapset ovat tässä esityksessä keskiössä, myös erityislapset, vammaiset lapset ja sellaiset, jotka tarvitsevat enemmän huomiota ja apua.

Tässä on todella siis mahdollisuus sille, että voi käydä niin, että opettaja joutuu venymään ja antamaan opetusta kaksi kertaa samalla tavalla erilaisille lapsille, ja tämä taakka täytyy tässä kohtaa ottaa huomioon.

Ja niin kuin lapset ovat tässä keskiössä, niin toivoisin, että myös opettajat ja muu kouluhenkilökunta nostettaisiin tähän keskiöön. Näen, että viime kevään aikana opettajat venyivät valtavasti, muu henkilökunta venyi valtavasti kriisin aikana, ja nyt taas kerran katsotaan tietenkin lasta, koska lapsen oikeudet ovat aivan ensisijaiset ja niihin olemme sitoutuneet.

Tästä eduskunnan puhujakorokkeelta haluaisin kuitenkin lähettää viestiä työmarkkinoiden suuntaan, että etulinjassa olevat ihmiset, jotka ovat tätä yhteiskuntaa pitäneet jaloil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

laan kuluvan vuoden aikana, ovat hyvin alipalkittuja, olleet koko ajan, ja heidän kompensationsa, edes rahallisesti, näyttää olevan jatkuvasti jonkun kiven takana. Toivoisinkin, että työmarkkinoilla nyt ajateltaisiin, varmuuden vuoksi ja tulevan varalle, miten tällaisia ihmisiä voitaisiin eri keinoin palkita ja kannustaa jatkamaan tätä erinomaista työtä, mitä he ovat tehneet. Tiedän, että sekä hoitoalalla että opetuslalla jaksaminen on todella, todella ollut kortilla.

Esitys on hyvä, ja se todella varautuu tulevaan. Toivonkin, että kun lasta ajatellaan, niin kuin tässä on ajateltu, niin myös opettajia ja aikuisia siellä koulussa ajatellaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko.

15.01 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana, kun loppui aika tuossa äsken. Sanon vain lyhyesti tästä mietinnöstä vielä.

Täällä tuotiinkin esiin tämä loppuosa, eli todella valiokunta toteaa, että ”käytettävissä opetuksessa etä- ja lähiopetuksen vuorottelua on huolehdittava, ettei järjestely johda siihen, että opettajan tulee tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi”.

Ja toinen sitten hieman tarkemmin siitä, kun edustaja Räsänenkin kiinnitti huomiota riskiryhmään kuuluvan perheenjäsenen tilanteeseen ja siitä, miten sitten pitäisi huomioida lapsi, jonka toivotaan jäävän etäopetukseen. Täällä todetaan näin: ”Oppilaan riskiryhmään kuuluvan perheenjäsenen tilanteen vuoksi tehtävä ratkaisu etäopetukseen siirtymiseksi on asiantuntijalausunnoissa ehdotettu tehtävän perusopetuslain 18 §:n 3 kohdan soveltamisalaa laajentamalla. Tämän toteuttaminen ei kuitenkaan ole ongelmaton. Mainittu säännös mahdollistaa opetuksen järjestämisen osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja sen nojalla säädetään, jos se on perusteltua oppilaan omaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Säännöksen muuttaminen etäopetuksen mahdollistamiseksi edellä todetulla tavoin muutaisi säännöksen peruseriaa, että opetuksen toisin järjestämisessä kyse on oppilaaseen itseensä liittyvästä syystä.” Ja todella tässä, mihin kiinnitettiin huomiota tässä koronatilanteessa, se syy olisi nimenomaan perheenjäsenessä, siis korona tai se riskiryhmään kuuluminen.

”Huomattava on, että opetuksen toisin järjestämisen edellytyksiä ei ole tarkoituksenmukaista arvioida pelkästään koronavirustilanteeseen tai poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin liittyvän sääntelytilanteen kannalta. Esimerkiksi muut tartuntataudit, kuten kausittaiset influenssat, voivat aiheuttaa vastaavan tarpeen pyytää oppilaalle etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta perheenjäsenen riskiryhmään kuulumisen vuoksi. Perusopetuslaissa ei ole säännöksiä edellä mainittuun tilanteeseen.” Näin toteamme siis täällä mietinnössä.

Ja tähän samaan hengenvetoon sitten sanon omana kantanani, että mielestäni perusopetuslakia pitäisi tarkastella tältä näkökulmalta, että se olisi helppo kuitenkin soveltaa tällaisiin tilanteisiin, mitä esimerkiksi asiantuntijakuulemisessa on nyt nostettu esiin ja mihin muun muassa edustaja Räsänenkin viittasi. Eli kannatan kyllä lämpimästi sitä, että me pohdisimme jatkossa ja myöskin ministeriö ottaisi tarkastelun alle, että perusopetuslakia voitaisiin muuttaa.

Itsehan olen myöskin henkilökohtaisesti sitä mieltä, että etäopetukseen siirtyminen ja etäopetuksen mahdollistaminen matalammalla kynnyksellä pitäisi olla mahdollista paljon helpommin kuin se tällä hetkellä on, kun ajattelee, että tällaisia poikkeusoloja eivät ainoastaan ole joku influenssa-aalto tai pandemia — se voi olla esimerkiksi tulipalo tai vesivahto tai joku muu tällainen, että joudutaan siirtymään sieltä oppilaitoksesta pois. No, totta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 161/2020 vp

kai meillä on sitten muitakin organisaatioita, tai siis tiloja, joihin lapset voidaan siirtää, mutta otetaanpa esimerkiksi nämä, mitä olen itsekin pohtinut, että kun meillä on tällaisia tilanteita, että opiskellaan vieraita kieliä ja ryhmät eivät tule täyteen, niin voitaisiin etäopetuksen avulla saada ryhmät täyteen ja sitä kautta myöskin uusia kieliä opetukseen. Mutta muitakin tällaisia tilanteita on, ja henkilökohtaisesti todella kannatan sitä, että nyt arvioidaisiin hieman uudella tavalla tämä. Tämä korona on opettanut meille hyvin paljon myös tähän opetuspuoleen.

Mutta sitten kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, vielä tästä koronatilanteesta. Olen saanut huolestuneita yhteydenottoja erityisesti täältä Uudeltamaalta ja Helsingin seudulta — vetoan nyt kaikkiin nuoriinkin, lapsiin ja nuoriin siellä kouluissa — että kannattaa huolehtia siitä hygieniasta, kannattaa huolehtia turvaväleistä ja kannattaa käyttää maskia. Niitä ohjeita, mitä on annettu, kannattaa nyt todella käyttää, koska vaikka itse kokisikin, että ei altistu, niin sitä saattaa silti altistua koronavirukselle, ja sitten toisaalta voi olla myös kantajana riskiryhmään kuuluvilla henkilöillä. Siinä mielessä pidän erittäin tärkeänä niitä yhteydenottoja, mitä tuolta terveydenhuollon puolelta nyt tänne eduskuntaankin on tullut. Nyt kannattaa erilaisia käytäntöjä kehittää, että nämä tiedot liikkuvat, ja oikea tieto liikkuu, siellä nuorten keskuudessa ja niitä myös sitten noudatetaan ja että meillä on sellaista tietoa tarjolla, jonka kaikki ymmärtävät samalla tavalla.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 218/2020 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.